

Institucionální péče vs. náhradní rodinná péče

Rodiče a rodina v životě dítěte

MUDr. Petra Uhlíková

Centrum dorostové a vývojové psychiatrie

Psychiatrická klinika 1. LF UK a VFN

26. 6. 2012

Rodina a její funkce

- Z hlediska socializace je rodina skupinou primární
 - Je žádoucí právně institucionální zakotvení ve společnosti
 - Příbuzenský vztah může být založen na právních institutech, které nejsou založeny na biologickém rodičovství

- Rodina v širším smyslu
 - vztah všech pokrevních příbuzných v linii přímé a v linii pobočné

- Funkce rodiny
 - Biologická – reprodukční
 - Ekonomická
 - péče rodičů o děti, dětí o rodiče, sourozenců navzájem
 - Výchovná, socializační
 - tvoří společenské normy dítěte
 - Emocionální – citové zázemí

Psychické potřeby dítěte

- Stimulace
 - Přiměřený přísun podnětů
 - Věcné, emoční, sociální
- Životní jistota
 - Pocit bezpečí a jistoty v mezilidských vztazích
- Smysluplný svět
 - Řád, smysl
 - Účelné pracovní postupy
 - Strategie společenského chování
- Pozitivní identita
 - Sebeúcta, sebevědomí
- Otevřená budoucnost
 - Životní perspektiva, směřování někam, odněkud
 - Je obtížné směřovat někam (pozitivně) z dysfunkční rodiny

Vliv rodiny na socializaci dítěte

- Dítě se rodí **vybaveno základními vrozenými vzorci chování**
 - preference obličeje, vrozený úsměv, vrozené broukání
 - je vrozeně schopno adaptovat se a učit se – schopnost přirozená v určitém období
- Rodina působí na vytváření představy dítěte o sobě samém
 - sebepojetí a sebehodnocení
 - z odměn a trestů se dozvídá co je správné a špatné
- V rodině dochází ke kulturnímu přenosu
 - tradice, zvyky, mateřský jazyk, hygiena, stolování, oblékání, chování
- Rodina vybavuje dítě určitým sociálním statutem
 - příslušnost k vrstvě, třídě, etnické skupině
- Rodina je podstatným činitelem při utváření osobnosti dítěte
 - včetně odchylek, záleží i na genetické výbavě dítěte

Průběh socializace dítěte v rodině

- NOVOROZENEK A KOJENEC
- Prostředkem socializace je mezilidská interakce
 - jedna ze základních potřeb vytvoření bezpečné a jisté citové vazby s pečující osobou
 - pokud se vztah nenaváže, nelze nahradit prvních 8 - 9 měsíců
- BATOLE – do 3 let
 - začíná se odpoutávat od matky
 - separační strach přetrvává jako důkaz citové vazby
 - důkazem tvorby identity je způsob, jakým dítě mluví o sobě - "já", "já sám"
 - nejdůležitější sociální skupinou je rodina, učí vzorcům jednání
- ŠKOLNÍ VĚK
 - kolem devátého roku je dítě schopné empatie
 - po desátém roce jsou před učitelem upřednostňováni spolužáci
 - dítě přestává na ostatní žalovat - stává se solidárním
- PUBERTA A ADOLESCENCE
 - vazba na vrstevníky se zvětšuje na úkor vztahu k rodičům
 - sebeprosazování adolescenta vede ke sporům s rodiči
 - hledání vlastní identity může vést k rizikovému chování

Odchylky socializace v ústavní péči nebo dysfunkční rodině

- Genetika a prostředí se vzájemně ovlivňují
 - Rozdíly ve vývoji jednovaječných dvojčat menší než u dvouvaječných
- Opoždování vývoje v ústavech
 - Ve 12 měsících chybí vazba k nějaké osobě
 - Opožděný úsměv, žvatlání
- Důvody
 - Nedostatek podnětů
 - Nedostatek příležitostí k učení expozicí
 - Málo příležitostí k aktivnímu pohybu ve stabilním prostředí
- Důsledky
 - Citová deprivace (porucha přichylnosti)
 - Neschopnost udržet dlouhodobé vztahy
 - Vyšší nemocnost
 - vyšší potřeba lékařské péče
 - vyšší potřeba psychiatrické péče
 - Rizikové chování, kriminalita, závislosti

Problematické rodiny

- Rodina problémová
 - porucha některé funkce, ale vývoj dítěte není ohrožen

- Rodina dysfunkční
 - vážně narušena její funkce
 - ohrožen vývoj dítěte
 - rodina sama není schopna problémy zvládnout (závislosti, hmotná nouze)
 - pomoc institucionální metodou - **sanace rodiny**

- Rodina afunkční
 - neplní žádnou svou funkci
 - ohrožuje život dítěte
 - pomoc institucionální metodou - **náhradní rodinná péče**

- **PRO DÍTĚ A JEHO SEBEPOJETÍ NUTNÉ VYTVOŘENÍ PŘIJATELNÉHO OBRAZU PŮVODNÍ RODINY**

Děkuji za pozornost

puhlikova@centrum.cz

Literatura:

- Bowlby J: Vazba, Portál, 2010
- Matějček Z: Rodiče a děti, Avicenum, 1989
- Matějček Z a kol: Náhradní rodinná péče, Portál, 1999
- Vágnerová M: Vývojová psychologie, Portál, 2000

